

Záver

Neutralita je niekoľkostoročným inštitútom medzinárodného práva, ktorý sa postupne vyvíjal a prispôboval sa tak novým spoločenským, politickým i právnym podmienkam. Striedali sa tak obdobia jej atraktivity a vysokého oceňovania zo strany ostatných členov medzinárodného spoločenstva, s obdobiami jej zatratenia a odsudzovania ako zbabelosti či zrady. Ani dnes nie sú jej postavenie, význam a funkcie úplne jednoznačné. V právnej oblasti možno totiž hovoriť o strate jej vzťahu k realite, keďže právo neutrality stále v prevažnej miere spočíva v jeho kodifikácii vo forme Haagskych dohôd z roku 1907, ktorá je už po mnohých stránkach prekonaná a nedostatočná. Bola koncipovaná v dobe, keď vojna bola ešte legálnym a najmä jasným inštrumentom a inštitútom medzinárodného práva. Ako dôsledok vojenských stretov je neutralita bytostne závislá od presne vymedzeného pojmu vojny, v poslednej dobe sa však štáty snažia svojimi opatreniami v podobe *measures short of war* vojnu obchádzať, resp. ju vo forme nevedenia vojny alebo *non-belligerency* vôbec neviest' a vyhýbajú sa preto i formálnym prehláseniam vojny, čo určite neprispieva k jasnosti ohľadne platnosti práva neutrality. Napriek tomu je však stále možné vychádzať z toho, i keď nepôjde už o bežný prípad, že neutralita tretích na konflikte nezúčastnených štátov nastupuje *ipso iure* ako sekundárny následok vojny v právnom zmysle, pričom je týmto tretím štátom umožnené i v podobe právnej konštrukcie statusu *mixtus*, aby sami rozhodli o uplatnení práva neutrality. Okrem toho klasické medzinárodné strety medzi štátmi sú v súčasnosti zatlačené do úzadia, čo sa ich počtu, intenzity a často i dĺžky trvania týka, konfliktami vnútroštátnymi⁵⁶⁹. V prípade občianskych vojen alebo bojov za národné oslobodenie nie je pre neutralitu ako takú miesto, a to až dokým nedôjde v dôsledku určitého, často i vonkajšieho faktoru, k ich zmedzinárodneniu.

Pozícia neutrálnych štátov sa v značnej miere zhrošila aj v dôsledku narastajúcej totalizácie a technologizácie vojny, najmä čo sa týka dosahu

⁵⁶⁹ Na porovnanie v roku 2008 bolo zaznamenaných 39 konfliktov vysokej intenzity, pričom iba 1 z nich bol medzinárodného charakteru (krátka rusko-gruzínska vojna); porovnaj Conflict Barometer 2008, (17th Annual Conflict Analysis), Heidelberg Institute for International Conflict Research at the Department of Political Science, University Heidelberg, s. 2, dostupný z http://hiik.de/en/konfliktbarometer/pdf/ConflictBarometer_2008.pdf

moderných zbraní a rozvoja moderných komunikačných technológií a dopravy, ako i tým, že samy bojujúce strany klasifikujú svoje vojenské strety ako policajné akcie proti „nevychovaným“ štátom, ako napríklad Irak v druhej golfskej vojne, alebo ako tzv. humanitárne intervencie, akou bol vraj zásah proti Srbsku v kosovskej vojne.⁵⁷⁰ V dôsledku kolektivizácie bezpečnostnej politiky (OSN, EÚ) a rozrastania systémov kolektívnej sebaobrany (napr. NATO) sa priestor pre možnosť štátov zaujať v prípadných konfliktoch neutrálny postoj, stále viac a viac zužuje.

Neutralita musí byť však schopná prispôbiť sa novej situácii 21. storočia, v ktorom sa znižuje pravdepodobnosť klasickej vojenskej hrozby a naopak sa zvyšujú riziká nevojenského charakteru. Voči takým bezpečnostným hrozbám, akými sú medzinárodný terorizmus, etnické a menšinové konflikty, nelegálna migrácia a príliv utečencov, obchod s drogami a iné formy organizovaného zločinu a hrozby ekologického charakteru, nie je neutralita efektívnou a vhodnou odpoveďou. Neutralita ako taká sa okrem toho hodí skôr k riešeniu teritoriálnych konfliktov, nie však pre stále komplexnejšie hospodárske, kultúrne a sociálne zmesice situácií s globálnou dimenziou, pričom vojenské intervencie a vojny samotné neodstraňujú neriešené politické konflikty pri samotnom koreni a neutralita tak iba takéto konflikty zamrazí bez toho, aby ich skutočne riešila⁵⁷¹.

Napriek tomu zostáva prostá neutralita stále živým a i dnes praktikovaným inštrumentom medzinárodného práva, ktorý musí síce reagovať na najnovšie zmeny geopolitickej situácie, nečiní ho to však z dnešného hľadiska obsolentným. Podľa môjho názoru predstavuje neutralita stále účinný spôsob, ako sa vyhnúť konfliktom medzi inými a prispieť tak k upevneniu mieru práve tým, že sa zabráni prerásť menším konfliktom až do svetového rozmeru. Keďže neutralita nie je ničím iným ako reflexom vojny, zostáva nám všetkým do budúca dúfať, že nastane na celom svete mier a vojna sa stane nie len ilegálnym, ale i skutočne nemožným a nechceným spôsobom riešenia vzájomných sporov, a neutralita tak

⁵⁷⁰ porovnaj Gehler, M., *Finis Neutralität? Historische und politische Aspekte im europäischen Vergleich: Irland, Finnland, Schweden, Schweiz und Österreich*, Rheinische Friedrich Wilhelms-Universität Bonn: Zentrum für Europäische Integrationsforschung, 2001, s. 101

⁵⁷¹ porovnaj tamtiež, s. 101

postupne stratí svoje opodstatnenie a stane sa, rovnako ako vojna, iba zabudnutým anachronizmom.